

Náhrada škody

Upravuje-li zákon vztahy mezi určitým dodavatelem a určitými odběrateli takovým způsobem, že zboží, jehož dodání je předmětem těchto vztahů, může odběratelům dodat právě jen tento dodavatel, pak změna právní úpravy, umožňující odběratelům opatřit si toto plnění od jiného subjektu, a využití této možnosti odběrateli může být okolností vylučující ve smyslu § 374 odst. 1 obch. zák. odpovědnost dodavatele vůči jeho vlastnímu dodavateli za porušení smluvní povinnosti odebrat od něho příslušné zboží. To platí ale pouze za splnění předpokladu, že k využití změny právní úpravy odběrateli došlo nezávisle na vůli dodavatele.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 32 Cdo 3646/2015, ze dne 10.8.2017)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobkyně ČEZ Prodej, a. s., se sídlem v P., zastoupené Mgr. R.P., advokátem se sídlem v P., proti žalované Správě železniční dopravní cesty, státní organizaci, se sídlem v P., zastoupené JUDr. R.G., Ph.D., advokátem se sídlem v P., o zaplacení částky 805 473 523 Kč s příslušenstvím, vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 2 Cm 81/2010, o dovolání žalované proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze 19. 3. 2015, č. j. 3 Cmo 236/2014-306, ve znění opravného usnesení ze dne 27. 5. 2015, č. j. 3 Cmo 236/2014-324, tak, že rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 3. 2015, č. j. 3 Cmo 236/2014-306, ve znění opravného usnesení ze dne 27. 5. 2015, č. j. 3 Cmo 236/2014-324, jakož i rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 10. 4. 2014, č. j. 2 Cm 81/2010-410, se zrušují a věc se vrací Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobkyně (jež v průběhu dovolacího řízení změnila právní formu) se v souzené věci domáhala zaplacení částky 805 473 523 Kč se zákonným úrokem z prodlení, a to z titulu náhrady škody, jež jí měla vzniknout v důsledku toho, že žalovaná porušila svou smluvní povinnost odebrat sjednaný objem trakční elektrické energie.

Vrchní soud v Praze k odvolání žalobkyně změnil v záhlaví označeným rozhodnutím rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 10. 4. 2014, č. j. 2 Cm 81/2010-410, v zamítavém výroku o věci samé a žalobě v plném rozsahu vyhověl. Zároveň tento rozsudek změnil též ve výroku o nákladech řízení před soudem prvního stupně a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení.

Odvolací soud vyšel ze skutkového stavu věci, jak jej zjistil soud prvního stupně:

Dne 29. 8. 2008 žalobkyně uzavřela se společností ČEZ a. s. (dále jen „společnost ČEZ“ či „ČEZ“) smlouvu o zajištění kompletní dodávky elektřiny v letech 2009 - 2012 a dne 14. 11. 2008 s ní uzavřela confirmaci dílčí smlouvy, ve které potvrdila závaznou objednávku elektrické energie v množství 1 535 106 MWh za cenu 2 766 650 880 Kč.

Dne 19. 12. 2008 byla na základě veřejné zakázky uzavřena smlouva nazvaná „SŽDC Trakce 2010“ (dále též jen „Smlouva“), ve které se žalobkyně zavázala na rok 2010 dodat žalované do jejího odběrného místa silovou elektřinu pro elektrickou trakci na hladině VVN a VN v objemu 1 308 770 MWh a žalovaná se tuto energii zavázala odebrat; cena byla sjednána ve výši 2 014 Kč za 1 MWh. V čl. IV odst. 2 Smlouvy bylo ujednáno, že „zákazník upřesní roční množství odběru elektřiny do 15. 10.

předchozího roku“. Termín upřesnění byl na žádost žalované prodloužen do 5. 11. 2009.

Dne 27. 10. 2009 žalovaná předložila Energetickému regulačnímu úřadu (dále též jen „ERÚ“) návrh na zřízení odběrných míst elektrické trakce na hladině VN (27kV a 22 kV). Bylo projednáno, že žalovaná, která je na základě licence distributorem elektřiny v lokální distribuční soustavě železnic, zaregistruje odběrná místa u operátora trhu s elektřinou pro konečného zákazníka společnost České dráhy, a. s. (dále jen „společnost České dráhy“ či „České dráhy“) a nákup elektřiny na těchto odběrných místech bude realizován tímto zákazníkem. ERÚ se způsobem vytvoření odběrných míst a registrací u OTE, a. s., vyslovil souhlas.

Dopisem ze dne 5. 11. 2009 České dráhy uplatnily vůči žalované požadavek na uzavření smlouvy o distribuci a na připojení do lokální distribuční soustavy, s odkazem na to, že ERÚ schválil vytvoření odběrných míst a předávacích míst pro jejich společnost v lokální distribuční soustavě železnic. Zároveň oznámily, že nebudou od žalované na rok 2010 potřebovat původně očekávanou dodávku elektřiny, neboť si elektřinu zajistí samy cestou svého vlastního připojení k distribuční soustavě.

Dopisem ze dne 5. 11. 2009 žalovaná s odkazem na tuto změnu žalobkyni oznámila, že „upřesňuje“ roční množství elektřiny pro rok 2010 na 22 000 MWh.

Dopisem ze dne 21. 12. 2009 žalobkyně oznámila svému dodavateli, společnosti ČEZ, že neodebere elektřinu pro období roku 2010 v celkovém ročním objemu 1 253 401 MWh v hodnotě 2 226 288 612 Kč, která jí měla být dodána na základě confirmace dílčí smlouvy ze dne 14. 11. 2008, a to z důvodu oznámení zákazníka – žalované, že neodebere objednaný objem elektřiny.

Dne 30. 12. 2009 byla mezi žalobkyní a společností ČEZ uzavřena dohoda označená jako dohoda o narovnání, kterou byl s odkazem na oznámení žalované, že v roce 2010 neodebere elektřinu v objemu 1 253 401 MWh, v důsledku čehož neodebere elektřinu v tomto objemu ani žalobkyně od společnosti ČEZ, závazek k dodání a odběru elektřiny v objemu 1 253 401 MWh nahrazen závazkem žalobkyně nahradit společnosti ČEZ škodu ve výši 805 473 523 Kč, představující rozdíl pořizovací hodnoty daného objemu elektřiny ve výši 2 262 288 612 Kč a tržní hodnoty tohoto objemu elektřiny ke dni uzavření dohody ve výši 1 456 815 089 Kč. Částku 805 473 523 Kč žalobkyně společnosti ČEZ uhradila.

Z posudku znaleckého ústavu Pricewaterhousecoopers Česká republika s. r. o. a výsledkem zpracovatele posudku bylo zjištěno, že cena při objednání od ČEZ ve výši 2 262 288 612 Kč odpovídala tržním cenám a shoduje se s cenami uvedenými v confirmaci, stejně jako cena při zrušení objednávky ve výši 1 456 815 089 Kč odpovídala součtu cen vypořádání dílčích produktů, shoduje se s cenami podle tehdy platného ceníku společnosti ČEZ a odpovídala cenám tržním. Z dopisu Power Exchange Central Europe ze dne 14. 1. 2013 bylo zjištěno, že obě výše uvedené ceny odpovídají velkoobchodním cenám za standardizované produkty na burzovním trhu.

Z oponentního posudku zpracovaného znaleckým ústavem České vysoké učení technické v Praze, Fakulta elektrotechnická, bylo zjištěno, že ceny uvedené v confirmaci ze dne 14. 11. 2008 odpovídají tržním a obvyklým cenám. Hodnota zrušené části objednávky k datu odřeknutí odběru však činila 1 562 042 641,10 Kč a k datu 19. 11. 2009 pak 1 497 496 445,39 Kč. Podle posudku nelze s jistotou určit, jaké objemy elektřiny společnost ČEZ k 13. 12. 2008 pro tyto účely objednala.

Odvolací soud se ztotožnil též s právním posouzením soudu prvního stupně v otázce naplnění předpokladů odpovědnosti za škodu, spočívajících v porušení smluvní povinnosti odebrat smluvený odběr elektřiny, ve vzniku škody v konkrétní, žalobou uplatněné výši a v příčinné souvislosti mezi porušením povinnosti a touto škodou. Odlišný právní závěr však zaujal v otázce existence okolností

vylučujících odpovědnost ve smyslu § 374 zákona č. [513/1991](#) Sb., obchodní zákoník, zrušeného k 1. 1. 2014 (dále též jen „obch. zák.“). Na rozdíl od soudu prvního stupně, který dospěl k závěru, že taková okolnost v daném případě nastala, odvolací soud dovedl opak.

Podle závěrů soudu prvního stupně vyplývala okolnost vylučující odpovědnost ze změny právní úpravy. Soud zdůraznil, že žalovaná jakožto provozovatel dráhy podle zákona č. [266/1994](#) Sb., o dráhách (dále jen „zákon o dráhách“ či „ZOD“), měla povinnost poskytovat dopravcům přístup ke službám, mezi něž patří též dodávka trakčního proudu, a právě tato její povinnost byla důvodem, proč s žalobkyní uzavřela Smlouvu. Právní úprava účinná v době uzavření Smlouvy neumožňovala jinému subjektu tuto činnost pro dopravce vykonávat; dopravci neměli jinou možnost zajištění trakční elektrické energie, než prostřednictvím žalované. Novelou zákona č. [458/2000](#) Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (dále jen „energetický zákon“ či „EZ“), provedenou s účinností k 4. 7. 2009 zákonem č. [158/2009](#) Sb., byla v definici distribuční soustavy obsažená v § 2 odst. 2 písm. a) bod 2 doplněna napěťová hladina 25 kV. Právě na této hladině je provozována trakční soustava, na rozdíl od předchozího stavu byla proto možná distribuce elektřiny přímo dopravcům bez přímé účasti žalované a bylo tak umožněno, aby se zákazníci žalované sami připojili pro odběr elektřiny a nakupovali ji od jiných subjektů. Žalovaná byla držitelem licence na distribuci elektřiny, a to na základě rozhodnutí ERÚ ze dne 20. 12. 2012, obsahujícího výčet trafostanic, které jsou součástí distribuční soustavy sloužící k zajištění distribuce elektřiny. Podle odborného stanoviska ERÚ ze dne 20. 12. 2012 pokud by žalovaná byla držitelem licence na distribuci elektřiny v době od 4. 7. 2009 do 17. 8. 2011, byla povinna dodržovat § 25 odst. 11 písm. a) energetického zákona, ukládající provozovateli distribuční soustavy povinnost připojit do distribuční soustavy a umožnit distribuci elektřiny každému, kdo o to požádá a splňuje příslušné podmínky. Soud prvního stupně uzavřel, že poté, co nabyla účinnosti novela energetického zákona a České dráhy o připojení k datu 31. 12. 2009 požádaly, byla žalovaná podle § 25 odst. 11 písm. a) energetického zákona povinna je připojit, a tato skutečnost je překážkou, která vylučuje její odpovědnost za vzniklou škodu.

Odvolací soud však zaujal názor, že překážkou, pro niž žalovaná za škodu neodpovídá, není novela energetického zákona, neboť ta sama o sobě nezpůsobila následnou nemožnost plnění, a důvodem, proč se společnost České dráhy rozhodla sama obstarat elektřinu jinak než prostřednictvím žalované, byla kromě změny zákona i skutečnost, že v mezidobí od uzavření Smlouvy došlo k zásadnímu poklesu cen elektřiny. Nelze přičítat k tíži společnosti České dráhy, která nebyla ve smluvním vztahu s žalobkyní, že elektřinu zajistila levněji než od žalované. Pokud by žalovaná jednala s péčí řádného hospodáře, měla takové riziko smluvně zabezpečit a měla hrozící škodu minimalizovat. I kdyby novela představovala pro žalovanou ztížení jejího postavení ve vztahu k žalobkyni i ke společnosti České dráhy, nelze tuto novelu považovat za překážku vylučující odpovědnost za vzniklou škodu.

Rozsudek odvolacího soudu napadla žalobkyně dovoláním, a to výslovně v celém rozsahu, podle obsahu však pouze ve výroku o věci samé. Přípustnost dovolání spatřuje v celkem čtyřech otázkách „hmotného nebo procesního práva“, které podle jejího mínění nebyly doposud v rozhodování dovolacího soudu vyřešeny, a v jedné „otázce hmotného nebo procesního práva“, při jejímž řešení se měl odvolací soud odchýlit od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

V rámci vymezení důvodu dovolání dovolatelka obsáhle polemizuje se správností právního posouzení odvolacího soudu stran splnění všech předpokladů vzniku odpovědnosti za škodu. Zdůrazňuje, že jako státní organizace provozuje železniční dopravní cestu ve veřejném zájmu, plní funkci vlastníka a provozovatele dráhy a je povinna zajistit dopravcům přístup ke službám poskytovaným provozovatelem dráhy, mimo jiné jim poskytovat doplňkovou službu dodávky trakčního proudu, a to na základě jejich požadavků. S poukazem na to, že při uzavření Smlouvy nemohla mít k dispozici

informace o odběrech dopravců pro rok 2010, prosazuje takový výklad pojmu „upřesní“ užitý v článku IV odst. 2 Smlouvy, že rozsah možného upřesnění není nijak limitován. V otázce vzniku škody a její výše namítá, že dovozuje-li žalobkyně vznik škody ze škody, která vznikla třetímu subjektu, musí být především prokázáno, že tomuto subjektu škoda vznikla. K možné liberaci pak vysvětluje, že není pouze provozovatelem dráhy, nýbrž současně též distributorem elektřiny, provozovatelem lokální distribuční soustavy železnice, přičemž relevantních je 50 transformátorů, jejichž vstupní napětí je 110 kV a výstupní 25 kV; licencovaná činnost pokrývá celou železniční dopravní cestu. Změny energetického zákona, spočívající v doplnění napěťové hladiny 25 kV v § 2 odst. 2 písm. a) bod 2 a v omezení rozúčtování pouze do napětí 52 kV v § 3 odst. 3, měly za následek nemožnost rozúčtování na „vstupní straně“ transformátoru a nutnost posunu rozhraní mezi lokální distribuční soustavou a trakční soustavou na „výstupní stranu“ transformátoru; výstupní svorky transformátorů lze tudíž chápat jako součást distribuční soustavy. Jako provozovateli této distribuční soustavy jí vznikla povinnost připojit k ní každého, kdo o to požádá, čehož využil dopravce České dráhy, který se rozhodl sobě i ostatním dopravcům dále trakční elektrickou energii zajišťovat sám, nikoliv jejím prostřednictvím, a ona mu musela - v souladu se stanoviskem ERÚ - vyhovět. Proto dne 8. 12. 2009 uzavřela se společností České dráhy celkem osm smluv o připojení. Změnu energetického zákona ve spojení s rozhodnutím dopravce této změny využít proto považuje za okolnost vylučující odpovědnost podle § 374 obch. zák.

Žalobkyně ve vyjádření k dovolání zpochybňuje přípustnost dovolání i jeho důvodnost. Mimo jiné prosazuje názor, že dovolatelka ztratila odběr v důsledku neprofesionálního chování na trhu, neměla-li smluvně zajištěn odběr elektřiny a bez přiměřeného důvodu spoléhala, že dopravci budou v každém případě odebírat elektrickou energii od ní. Zevrubně vysvětluje, že trakční vedení je z hlediska energetického zákona odběrným zařízením, dodávání trakčního proudu prostřednictvím trakčního vedení proto není distribucí elektřiny, a že distribuční soustava slouží výhradně k distribuci elektřiny do odběrných zařízení. Na základě toho argumentuje, že trakční vedení, byť je po novele energetického zákona lze používat za účelem distribuce elektřiny, nemůže být současně trakčním vedením a distribuční soustavou, a má-li být proto nadále užíváno jako drážní zařízení provozované za účelem dodávek trakčního proudu, nelze je ani po novele začlenit do distribuční soustavy. Z toho dovozuje, že aplikace § 25 odst. 10 písm. a) EZ není v tomto případě namístě. Připouští, že společnost České dráhy by mohla požádat o připojení svého odběrného místa, šlo by nicméně o virtuální odběrné místo, o bod nacházející se na rozhraní mezi distribuční soustavou a trakčním vedením, tvrdí však, že takový bod fyzicky neexistuje, navíc se stále jedná o odběrné místo. Zejména to však podle ní neznamená, že České dráhy byly po připojení svých odběrných míst do distribuční soustavy provozované dovolatelkou bez dalšího oprávněny poskytovat trakční proud dopravcům. Za tím účelem by jim dovolatelka musela přenechat provozování trakčního vedení anebo je pověřit k dodávkám trakčního proudu. Tím by se dopustila porušení svých zákonných povinností, navíc by nebyla k žádnému z těchto kroků z energetického zákona povinna. Jestliže tedy k poskytování trakční elektřiny společností České dráhy jednotlivým dopravcům dochází, je tomu tak na základě volního počínání dovolatelky v aktivní spolupráci s uvedenou společností.

Na toto vyjádření reagovala dovolatelka replikou, v níž mimo jiné zdůrazňuje, že do novely EZ měla zajištěn odběr trakční elektřiny od dopravců, aniž s nimi musela uzavírat jakoukoliv smlouvu, protože podle předpisů o drahách byla jako jediný oprávněný subjekt povinna těmto dopravcům trakční elektřinu poskytovat a dopravci byli povinni tuto energii kupovat pouze od ní jako od provozovatele dráhy. České dráhy jako jeden z dopravců se rozhodly využít změn, které přinesla novela energetického zákona, rozhodly se, že si budou zajišťovat trakční energii samy, a proto dovolatelku požádaly o připojení k lokální distribuční soustavě železnic. Stalo se tak v návaznosti na jednání dovolatelky s ERÚ, kde byly diskutovány otázky možného připojení tohoto dopravce. Protože ERÚ se vyjádřil, že připojení je možné, dovolatelka společnost České dráhy na základě její žádosti ke své distribuční soustavě připojila.

Se zřetelem k době vydání napadeného rozhodnutí odvolacího soudu se uplatní pro dovolací řízení - v souladu s bodem 7 článku II, části první, přechodných ustanovení zákona č. [404/2012](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, a s bodem 2 článku II, části první, přechodných ustanovení zákona č. [293/2013](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony - občanský soudní řád ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (dále též jen „o. s. ř.“).

Po zjištění, že dovolání bylo podáno ve lhůtě stanovené v § 240 odst. 1 o. s. ř. oprávněnou osobou při splnění podmínky povinného zastoupení (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), se Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání, neboť dovoláním lze napadnout pravomocné rozhodnutí odvolacího soudu jen za předpokladu, že to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

Podle § 237 o. s. ř. je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem posouzena jinak.

Závěr o přípustnosti dovolání není s to přivodit otázka, kterou dovolatelka považuje za otázku „hmotného nebo procesního“ práva v rozhodování dovolacího soudu dosud nevyřešenou a kterou formuluje takto: „Pokud si smluvní strany ve smlouvě na dodávky elektřiny zakotví ustanovení umožňující zákazníkovi (odběrateli) upřesnit celkové roční množství odběru elektřiny, přičemž toto upřesnění není ve smlouvě žádným způsobem limitováno, může být následně takovéto upřesnění neomezené, když se jedná o zcela specifickou situaci, kdy zákazník (odběratel) takto zajišťuje elektrickou energii jednak (i) nikoliv pro sebe, ale pro třetí subjekt, přičemž není zřejmé, v jakém rozsahu bude tento třetí subjekt elektrickou energii požadovat, a jednak (ii) tímto pouze plní svoji zákonem stanovenou povinnost, přičemž druhé smluvní straně (dodavatel/obchodníkovi) je známo, za jakým účelem je tato smlouva uzavírána?“. Takto zcela kazuisticky založená otázka není otázkou ve smyslu § 237 o. s. ř., neboť nejde o právní otázku, která mohla být v dosavadní rozhodovací praxi Nejvyššího soudu již vyřešena, leč nebyla, a kterou by tedy Nejvyšší soud mohl a měl vyřešit v souzené věci. Jedná se tu ve skutečnosti o otázku výkladu projevu vůle v konkrétním případě za specifických okolností, přičemž při odpovědi na takovou otázku je nutno přihlídnout ke všem relevantním okolnostem ve smyslu § 266 obch. zák.

Z obdobných důvodů se otázku, která by mohla být Nejvyšším soudem vyřešena jako otázka v jeho rozhodovací praxi nevyřešená, dovolatelce nezdařilo předložit ani prostřednictvím formulace, „zda lze po určitém subjektu (SŽDC) požadovat, aby za situace, kdy má zákonem stanovenou povinnost poskytovat třetím subjektům určité plnění (poskytovat dopravcům elektřinu), tuto povinnost může ze zákona plnit pouze on a nikdo jiný (dopravci neměli žádnou jinou možnost, jak si dodávky elektřiny obstarat), byl povinen současně s těmito subjekty uzavřít smlouvy na budoucí plnění této povinnosti v době, kdy ani jednomu ze subjektů není známo ani požadované množství daného plnění, ani cena za toto budoucí plnění (v uzavřených smlouvách by chyběly dvě podstatné náležitosti - množství a cena)“. I zde se dovolatelka omezuje na zpochybnění závěrů, k nimž odvolací soud dospěl v rámci právního posouzení založeného na konkrétních poměrech souzené věci.

Přípustnost dovolání nezakládá ani otázka, zda „pokud subjekt C (společnost ČEZ) uplatňuje náhradu škody po subjektu B (společnost ČEZ Prodej), subjekt B tuto údajnou škodu nahradil a následně požaduje úhradu této škody po subjektu A (SŽDC), musí subjekt B v soudním sporu se subjektem A prokázat, že škoda, kterou subjekt B údajně uhradil, skutečně vznikla a v jaké vznikla výši, když nyní tuto škodu požaduje uhradit po subjektu A?“. Na řešení této otázky totiž rozhodnutí odvolacího

soudu nezávisí a není tak splněna jedna z podmínek, za nichž lze shledat dovolání přípustným. Soud prvního stupně, s jehož právním posouzením se odvolací soud v tomto ohledu ztotožnil, se v otázce výše škody nespokojil se zjištěním, na jakém odškodnění se žalobkyně dohodla se společností ČEZ a v jaké výši škodu této společnosti nahradila, nýbrž zjišťoval, jaká byla obecná cena neodebrané elektrické energie v době uzavření Smlouvy a v době, kdy byl odběr „odřeknut“, a vycházel právě z těchto zjištění (srov. str. 16 odst. 4 jeho rozhodnutí), na čemž nic nemění skutečnost, že zjištěné hodnoty odpovídají těm, které jsou obsaženy v dohodě ze dne 30. 12. 2009, kterou soud posoudil jako privativní novaci. Otázku, zda byl takovýto postup vzhledem k právní úpravě dostatečně důsledný, dovolatelka neotevívá.

K závěru o přípustnosti dovolání nevede ani argument, že v názoru, podle něhož stanovisko ERÚ, které si dovolatelka před vyhověním žádosti o připojení Českých drah k distribuční soustavě vyžádala, ji nijak nezbavuje odpovědnosti ze soukromoprávního vztahu, se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu vyjádřené v rozsudku ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 23 Cdo 3473/2009. V tomto rozhodnutí, uveřejněném pod číslem 41/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, Nejvyšší soud řešil otázku odpovědnosti za škodu, kterou má ten, kdo způsobil neplatnost právního úkonu, a vysvětlil, že stanoviska Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, jimiž se žalovaný při uzavírání smlouvy řídil, nepředstavují důvod zproštění odpovědnosti za škodu podle § 268 obch. zák. (nejsou liberačním důvodem), ale jsou významná pro posouzení, zdali žalovaný, jednající v souladu s těmito stanovisky, neplatnost smluv skutečně způsobil. Závěry tohoto rozhodnutí se v poměrech souzené věci sice uplatní, leč s opačným důsledkem, než který očekává dovolatelka. Stanovisko ERÚ rozhodně nebylo překážkou, která by jí bránila ve splnění povinnosti ze Smlouvy, nejde tedy o okolnost vylučující její odpovědnost ve smyslu § 374 odst. 1 obch. zák. Skutečnost, že se ve svém postupu, který vedl k tomu, že nemohla svou povinnost splnit, řídila právním názorem ERÚ, by mohla mít význam pro její zavinění, odpovědnost za škodu podle § 373 obch. zák. je však odpovědností objektivní, bez zřetele na zavinění.

Poslední z otázek, kterou dovolatelka předkládá jako otázku dosud neřešenou, je otázka, „zda v situaci, kdy zákon zcela jednoznačně stanovuje práva a povinnosti určitých subjektů (SŽDC a České dráhy) a současně determinuje jejich vzájemné vztahy, které jsou v tomto ohledu neměnné (tedy tyto určené subjekty nemohou v dané věci vstoupit do vztahu s jiným třetím subjektem) a následně dojde ke změně právní úpravy (novela EZ), která jednomu ze subjektů umožní z těchto vztahů vystoupit a naopak vstoupit do vztahu s jiným třetím subjektem (žádost o připojení společnosti České dráhy k distribuční soustavě a následné navazující postupy), může být tato změna právní úpravy (samozřejmě za splnění zákonných podmínek) sama o sobě překážkou vylučující odpovědnost dle příslušných ustanovení obchodního zákoníku“.

Otázka, zda a při splnění jakých předpokladů může být za uvedených okolností změna právní úpravy okolností vylučující odpovědnost podle § 374 odst. 1 obch. zák., nebyla dosud v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu vyřešena. Protože jde o otázku, na které napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí, Nejvyšší soud shledal pro její řešení dovolání přípustným. V rozsahu této otázky je pak právní posouzení odvolacího soudu otevřeno dovolacímu přezkumu.

Podle § 373 obch. zák. kdo poruší svou povinnost ze závazkového vztahu, je povinen nahradit škodu tím způsobenou druhé straně, ledaže prokáže, že porušení povinností bylo způsobeno okolnostmi vylučujícími odpovědnost.

Ustanovení § 374 obch. zák. stanoví, že za okolnosti vylučující odpovědnost se považuje překážka, jež nastala nezávisle na vůli povinné strany a brání jí ve splnění její povinnosti, jestliže nelze rozumně předpokládat, že by povinná strana tuto překážku nebo její následky odvrátila nebo překonala, a dále, že by v době vzniku závazku tuto překážku předvíдалa (odstavec 1). Odpovědnost nevylučuje

překážka, která vznikla teprve v době, kdy povinná strana byla v prodlení s plněním své povinnosti, nebo vznikla z jejich hospodářských poměrů (odstavec 2).

Podle § 2 odst. 2 písm. a) bod 2 energetického zákona, ve znění účinném do 3. 7. 2009 (tedy v době uzavření Smlouvy), distribuční soustavou se pro účely tohoto zákona rozumí vzájemně propojený soubor vedení a zařízení 110 kV, s výjimkou vybraných vedení a zařízení 110 kV, která jsou součástí přenosové soustavy, a vedení a zařízení o napětí 0,4/0,23 kV, 3 kV, 6 kV, 10 kV, 22 kV nebo 35 kV sloužící k zajištění distribuce elektřiny na vymezeném území České republiky, včetně systémů měřicích, ochranných, řídicích, zabezpečovacích, informačních a telekomunikačních technik; distribuční soustava je zřizována a provozována ve veřejném zájmu.

Novelou energetického zákona provedenou s účinností od 4. 7. 2009 zákonem č. [158/2009](#) Sb., kterým se mění zákon č. [458/2000](#) Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů, a o změně některých zákonů, byla uvedena definice distribuční soustavy doplněna o vedení a zařízení o napětí 25 kV.

Podle § 2 odst. 2 písm. a) energetického zákona, ve znění účinném do 29. 5. 2012, se pro účely tohoto zákona rozumí odběrným místem místo, kde je instalováno odběrné elektrické zařízení jednoho zákazníka, včetně měřicích transformátorů, do něhož se uskutečňuje dodávka elektřiny (bod 8), a zákazníkem fyzická či právnická osoba odebírající elektřinu odběrným elektrickým zařízením, které je připojeno k přenosové nebo distribuční soustavě, která nakoupenou elektřinu pouze spotřebovává nebo přeúčtovává (bod 19).

Podle § 25 odst. 11 písm. a) energetického zákona, ve znění účinném do 17. 8. 2011 (v později účinném znění jde o odstavec 10) provozovatel distribuční soustavy je dále povinen připojit k distribuční soustavě zařízení každého a umožnit distribuci elektřiny každému, kdo o to požádá a splňuje podmínky připojení a obchodní podmínky stanovené Pravidly provozování distribuční soustavy, s výjimkou případu prokazatelného nedostatku kapacity zařízení pro distribuci nebo při ohrožení spolehlivého provozu distribuční soustavy.

Podle § 2 písm. a) zákona č. [77/2002](#) Sb., o akciové společnosti České dráhy, ve znění účinném od 1. 7. 2004, se železniční dopravní cestou rozumí železniční cesta celostátní dráhy a drah regionálních ve vlastnictví státu určená k provozování železniční dopravy železničními dopravci, k níž stát zaručuje dopravcům rovný a nediskriminační přístup, zejména při udělování licencí, přidělování kapacity a stanovení ceny za její užití.

Ustanovení § 20 odst. 1 písm. a) zákona č. [77/2002](#) Sb., ve znění účinném od 1. 7. 2004, stanoví, že státní organizace Správa železniční dopravní cesty hospodaří (mimo jiné) s majetkem státu, který tvoří železniční dopravní cestu.

Podle § 21 odst. 1 věty první zákona č. [77/2002](#) Sb., ve znění účinném od 1. 6. 2008, státní organizace Správa železniční dopravní cesty provozuje železniční dopravní cestu ve veřejném zájmu; to neplatí pro tu část železniční dopravní cesty, která byla přenechána do užívání jinému provozovateli železniční dopravní cesty nájemní smlouvou. V odstavci 4 je stanoveno, že státní organizace Správa železniční dopravní cesty plní funkci vlastníka a provozovatele dráhy podle zvláštního právního předpisu.

Podle § 2 ZOD dráhou je cesta určená k pohybu drážních vozidel včetně pevných zařízení potřebných pro zajištění bezpečnosti a plynulosti drážní dopravy (odstavec 1). Provozováním dráhy jsou činnosti, kterými se zabezpečuje a obsluhuje dráha a organizuje drážní doprava (odstavec 3).

Podle § 11 ZOD, ve znění účinném od 1. 7. 2006, provozovat dráhu může právnická nebo fyzická osoba na základě úředního povolení a jedná-li se o provozování dráhy celostátní nebo regionální, i na základě osvědčení o bezpečnosti provozovatele dráhy celostátní a regionální, je-li zapsána v obchodním rejstříku (odstavec 1). Úřední povolení vydává drážní správní úřad (odstavec 2).

Podle § 22 ZOD provozovatel dráhy je povinen provozovat dráhu pro potřeby plynulé a bezpečné drážní dopravy podle pravidel pro provozování dráhy a úředního povolení [odstavec 1 písm. a)]. Pravidla pro provozování dráhy, prvky systému zajišťování bezpečnosti provozování dráhy a obsah výroční zprávy o bezpečnosti provozování dráhy stanoví prováděcí předpis (odstavec 5).

Podle § 5 odst. 1 písm. a) vyhlášky č. [351/2004](#) Sb., o rozsahu služeb poskytovaných provozovatelem dráhy dopravci, účinné od 1. 7. 2004 do 1. 4. 2017, doplňkovými službami je (mimo jiné) dodávka trakčního proudu.

V rozsahu, v němž je přípustné, je dovolání též důvodné. Odvolací soud nesprávně posoudil, zda odpovědnost žalované vylučuje překážka ve smyslu § 374 obch. zák.

Odvolací soud správně vychází z toho, že samotná změna právní úpravy překážku plnění ve smyslu § 374 obch. zák. v tomto případě nepředstavovala. I po změně energetického zákona nepochybně mohla být elektrická energie dodávána úplně stejným způsobem, jakým k tomu docházelo doposud. Okolností, která je pro účely aplikace § 374 obch. zák. relevantní, je tu však rozhodnutí zákazníků dovolatelky, navazující na změnu právní úpravy, že za situace poklesu tržních cen elektřiny bude pro ně výhodné přestat od žalované elektřinu nakupovat a zajistit si její dodávky jinak. Vzhledem k tomu, že za daných podmínek elektřinu nelze skladovat, a nelze ji ani skrze trakční soustavu na železnici smysluplně odebírat, pokud ji nespotřebovávají jednotliví dopravci, jde na straně dovolatelky o skutečnou překážku plnění ve smyslu § 374 obch. zák. Již v době uzavření Smlouvy přitom bylo oběma stranám zřejmé, že elektřina odebíraná trakční soustavou je dodávána právě za účelem spotřeby ze strany dopravců, nikoliv pro potřeby samotné žalované.

Obecně jistě platí, že u smluv s odloženým plněním, u nichž je sjednána fixní cena plnění, nelze liberační účinky přiznat okolnostem, které pramení z rozhodnutí zákazníků odběratele v reakci na pokles tržních cen. Takové okolnosti je třeba zásadně považovat za součást rizika odběratele, které uzavřením smlouvy zcela přirozeně přebírá na sebe. Bylo by proti smyslu a účelu ujednání fixní ceny plnění, pokud by odběratel mohl kdykoliv na dodavatele přenášet nastalý pokles tržních cen, ke kterému by v mezidobí došlo (stejně jako by dodavatel nemohl přenášet na odběratele růst těchto cen), ať již přímo, anebo přeneseně po rozhodnutí svých zákazníků. V souzené věci však jde o případ, který se nejobecnějšímu schématu vymyká, a odvolací soud pochybil, jestliže tuto skutečnost přehlédl či podcenil. Alokace tržních rizik, spojených s rozhodnutím zákazníků odběratele, nebyla v předmětné smlouvě provedena v situaci, kdy neexistovala žádná jiná legální možnost, jak trakční elektřinu získávat, nežli skrze trakční soustavu právě od dovolatelky, a zákazníci žalované neměli pro tržní rozhodování o jiném dodavateli, tj. o nákupu levnější energie odjinud, vůbec žádný prostor. Jestliže před změnou právní úpravy riziko změny chování jejich zákazníků neexistovalo, nemohla s ním dovolatelka při uzavírání Smlouvy rozumně počítat (nebylo by racionální a spravedlivé to od ní očekávat); oproti mínění odvolacího soudu tu nebylo nebezpečí, se kterým měl odběratel důvodně kalkulovat při uzavření smlouvy, promítnout je do ceny a případně do svých dalších obchodních rozhodnutí a smluvních vztahů.

Pro závěr, že dovolatelka měla v době uzavření Smlouvy počítat s rizikem změny právní úpravy, není ve výsledcích dosavadního řízení podklad a odvolací soud ostatně na takovém závěru své rozhodnutí nezaložil.

Tržní chování zákazníků umožněné až změnou právní úpravy není tedy v souzené věci okolností, která by byla ze strany dovolatelky při náležité péči dopředu odvratitelná, ani okolností, která by pramenila z jejich hospodářských poměrů, jak se mylně domnívá odvolací soud. Není tedy z těchto důvodů ani vyloučena aplikace liberačního důvodu ve smyslu § 374 obch. zák. V tom je třeba dovolatelce přitakat.

V obecné poloze lze uzavřít, že upravuje-li zákon vztahy mezi určitým dodavatelem a určitými odběrateli takovým způsobem, že zboží, jehož dodání je předmětem těchto vztahů, může odběratelům dodat právě jen tento dodavatel, pak změna právní úpravy, umožňující odběratelům opatřit si toto plnění od jiného subjektu, a využití této možnosti odběrateli může být okolností vylučující ve smyslu § 374 odst. 1 obch. zák. odpovědnost dodavatele vůči jeho vlastnímu dodavateli za porušení smluvní povinnosti odebrat od něho příslušné zboží.

To ovšem platí pouze za splnění předpokladu, že k využití změny právní úpravy odběrateli došlo nezávisle na vůli dodavatele.

Posouzení, zda byl tento předpoklad v souzené věci splněn, závisí na vyřešení otázky, zda dovolatelka měla či nikoliv zákonnou povinnost České dráhy připojit, tak jak učinila, v důsledku čehož vlastně sama napomohla k vytvoření situace, která následně vyústila v odepření odběru drtivé části sjednaného objemu elektřiny. Liberační důvod podle § 374 obch. zák. vyžaduje, aby šlo o překážku, kterou povinná strana nemohla odvrátit ani překonat a která nastala nezávisle na její vůli. Pokud by na dovolatelku vzhledem k jejímu postavení provozovatele trakční soustavy povinnost připojit žadatele podle § 25 odst. 11 písm. a) energetického zákona, ve znění účinném do 17. 8. 2011, ve skutečnosti nedopadala a k připojení tedy došlo jejím dobrovolným jednáním, nemohlo by jít o překážku ve smyslu § 374 obch. zák.

Při řešení této otázky nelze přehlédnout, že postavení dovolatelky podléhá režimu dvou skupin zákonných předpisů, režimu energetického zákona na straně jedné a režimu zákona o dráhách a zákona o akciové společnosti České dráhy na straně druhé, a při řešení zásadní otázky, zda dovolatelka skutečně měla povinnost umožnit společnosti České dráhy připojení ke své distribuční soustavě (zřejmě na výstupu trafostanic uvedených v rozhodnutí o licenci), je třeba vzít na zřetel právní úpravu obsaženou v obou těchto oblastech a předpisy obou skupin vyložit v jejich vzájemné souvislosti. To soud prvního stupně, který se otázkou vzniku povinnosti k připojení zabýval, neučinil a nesprávně vycházel pouze z energetického zákona a jeho změny. Chybně se přitom spolehl na samotné vyjádření ERÚ, který se - vzhledem ke své kompetenci - k otázce povinnosti připojení vyjadřoval toliko z pohledu energetických předpisů. Je na soudu, jenž zná právo (*iura novit curia*), aby nastolené právní otázky řešil komplexně, se zřetelem na všechny předpisy, které se na ně vztahují. I pokud platí, že existovala zákonná povinnost v režimu § 25 energetického zákona připojit kohokoliv, kdo o to požádá, k té části sítě, která mohla být považována za distribuční soustavu, neznamená to ještě, že existovala i zákonná povinnost komukoliv, kdo o to požádá, přenechat dodávání trakčního proudu, popřípadě též provozování trakčního vedení. Pro závěr, že přenechání dodávek trakčního proudu, popřípadě též provozování trakčního vedení jinému zájemci je nevyhnutelným a na vůli povinné strany nezávislým důsledkem novely energetického zákona, není v rozhodnutí soudů nižších stupňů dostatečný podklad. Není v něm proto ani dostatečný podklad pro posouzení, zda jsou či nikoliv naplněny všechny podmínky pro aplikaci § 374 obch. zák.

V dalším řízení se budou soudy muset vypořádat s otázkou, zda byla dovolatelka povinna připojit České dráhy ke své distribuční soustavě, jestliže to zároveň znamenalo (a k ničemu jinému ostatně připojení nesměřovalo, jak dovolatelka potvrzuje ve své replice), že jim přenechá, respektive bude nucena přenechat dodávání trakčního proudu železničním dopravcům.

Z toho, co soudy nižších stupňů zjistily k technické rovině sporu, není zřejmé, zda se připojením k transformátorům tvořícím lokální distribuční soustavu železnice (na jejich výstupu) se České dráhy vklínily mezi dvě technicky a funkčně navazující soustavy provozované dovolatelkou za účelem dodávání trakčního proudu dopravcům, mezi lokální distribuční soustavu železnice a mezi trakční vedení, v důsledku čehož dovolatelka nebyla nadále s to plnit svou povinnost dodávat trakční proud, uloženou jí ve veřejném zájmu, a z hlediska technického nebyl schopen tento proud dopravcům dodávat nikdo jiný než společnost České dráhy. Což by mimochodem samo o sobě ještě zdaleka neznamenal, že by tak tato společnost mohla též činit, rozuměno činit legálně, po právu. Ve sporu dosud nezaznělo nic, ani v argumentaci dovolatelky, z čeho by bylo možno dovodit, že připojení Českých drah k lokální distribuční soustavě železnice a uzavření smluv o tomto připojení podle energetického zákona v sobě nutně v rovině právní zahrnovalo též přenechání dodávek trakční energie či dokonce přenechání trakční soustavy do užívání, to v režimu zákona o drahách, jak z toho zřejmě vycházel soud prvního stupně. Dovolatelka zmiňuje uzavření osmi smluv o připojení k distribuční soustavě, avšak o tom, zda byly uzavřeny smlouvy o přenechání dodávek trakčního proudu či o přenechání trakčního vedení do užívání, mlčí. Jde přitom o okolnost, kterou nelze ponechat bez povšimnutí v rámci úvah, zda stav znemožňující dovolatelce dodávat trakční proud nastal nezávisle na její vůli ve smyslu § 374 obch. zák.

Sama dovolatelka zdůrazňuje, že jako provozovatel dráhy byla podle předpisů o drahách jako jediný oprávněný subjekt povinna poskytovat dopravcům trakční elektřinu a dopravci byli ze zákona povinni odebírat tuto elektřinu právě jen od ní jakožto provozovatele dráhy. Tyto předpisy však přímo novelizovány nebyly a je tedy třeba řešit otázku, zda k tak zásadní změně, jakou je zjednáání možnosti subjektu soukromého práva převzít cestou jednostranného projevu vůle (na základě žádosti, již nelze nevyhovět) od státní organizace, provozující ve veřejném zájmu státní dráhu, dodávání trakčního proudu železničním dopravcům, došlo nepřímou novelizací, prostřednictvím změny dvou technických parametrů v energetickém zákonu. Ustanovení § 25 odst. 11 písm. a) energetického zákona, ve znění účinném do 17. 8. 2011, ukládající povinnost připojit k distribuční soustavě každého zákazníka, který o to požádá, je proto třeba podrobit výkladu podle jeho smyslu a účelu (podle jeho teleologie), s přihlédnutím k principu jednoty právního řádu a k principu rozumného a účelného uspořádání právních vztahů, s nímž se neslučuje takový způsob interpretace a aplikace práva, jenž by vedl k absurdním důsledkům (z rozhodovací praxe Nejvyššího soudu k tomu např. důvody rozsudku ze dne 16. 12. 1998, sp. zn. 23 Cdo 1460/98, uveřejněného pod číslem 43/2000 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, a rozsudku ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 29 Odo 1343/2006, uveřejněného tamtéž pod číslem 58/2010).

Nezbývá než uzavřít, že právní posouzení, na němž spočívá napadený rozsudek odvolacího soudu ve výroku o věci samé v tom rozsahu, jenž byl podroben dovolacímu přezkumu, je nesprávné. Protože v poměrech souzené věci podmínky pro změnu tohoto rozhodnutí dány nejsou, Nejvyšší soud je, aniž nařídil jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil, spolu se závislými výroky o nákladech řízení (§ 243e odst. 2 věta třetí o. s. ř.). Důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, Nejvyšší soud tedy v souladu s § 243e odst. 2 věty druhé o. s. ř. zrušil též toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Právní názor dovolacího soudu je pro soudy nižších stupňů závazný (§ 243g odst. 1, část věty za středníkem, ve spojení s § 226 odst. 1 o. s. ř.).

Obiter dictum, v zájmu hospodárnosti průběhu dalšího řízení, Nejvyšší soud dodává, že dospějí-li soudy nižších stupňů znovu k závěru, že liberační důvod dán není, zaměří se s větší pečlivostí na posouzení výše škody. Především tentokrát nepřehlédnou význam práva na „upřesnění“ objemu elektřiny, sjednaného v čl. IV odst. 2 Smlouvy. V rozsahu, v jakém dovolatelka neodebrala elektřinu

ještě v limitu tohoto přípustného smluvního upřesnění, totiž nemohlo jít o porušení její smluvní povinnosti a nebyl tudíž naplněn předpoklad pro vznik odpovědnosti za škodu. Vedle toho bude třeba zkoumat otázku splnění minimalizační a zabraňovací povinnosti, kterou poškozenému ukládá § 384 odst. 1 obč. zák., a to jak u žalobkyně, tak u společnosti ČEZ; v právním posouzení otázky výše škody takové zhodnocení zcela chybí. Nesplnění minimalizační povinnosti poškozeného má přitom za následek přetržení příčinné souvislosti mezi jednáním škůdce a vznikem škody (srov. k tomu např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2006, sp. zn. 32 Odo 862/2005, dostupný na <http://www.nsoud.cz>).

zdroj: www.nsoud.cz

Právní věta - redakce.

Další články:

- [Bezplatná obhajoba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Omezení vlastnického práva veřejným prostranstvím a bezdůvodné obohacení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Opomenuté vyjádření účastníka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Služební poměr](#)
- [Svéprávnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Určitost sankcionované povinnosti](#)
- [Pohledávka](#)
- [Náhrada škody](#)
- [Náhrada škody](#)
- [Dražba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Insolvenční řízení a náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)